

SAMENVATTING TUSSENRAPPORTAGE

Proces- en impactevaluatie van 'De Taalsnelweg naar Werk'

Auteurs:

Drs. A. (Anner) Bindels, Drs. A. (Anne) Wermers, en Dr. F.T.C (Femke) Bennenbroek.

In opdracht van:

De gemeenten Vijfheerenlanden, Molenlanden en Gorinchem en VluchtelingenWerk Nederland.

Datum: juni 2020

SAMENVATTING

In de gemeenten Vijfheerenlanden, Molenlanden en Gorinchem vindt sinds augustus 2019 de pilot 'De Taalsnelweg naar Werk' plaats. Binnen deze pilot wordt inburgeringsplichtigen een sterk geïntensiveerd taaltraject aangeboden dat vanaf de start wordt gecombineerd met activiteiten gericht op arbeidstoeleiding en maatschappelijke participatie. Hierin nemen statushouders 20 uur per week deel aan taalonderwijs en 5 uur per week aan activiteiten gericht op arbeidsparticipatie, financiële zelfredzaamheid en gezondheid, via de Programma's Vluchtelingen Investeren in Participatie (VIP), Eurowijzer en BewegenWerkt. Na een periode van 18 weken wordt de balans omgedraaid: dan zijn de deelnemers volop bezig met arbeidsparticipatie, op een werk- of stageplek, aangevuld met taallessen in de avonduren.

Deze intensieve combinatie van taal en werk (leren en doen) is erop gericht om inburgeringsplichtigen te ondersteunen sneller de Nederlandse taal te leren en sneller werk te vinden (én te behouden) dat past bij het arbeidsverleden, de competenties, behoeften en leerbaarheid van de deelnemers.

ZINZIZ evalueert, aanvullend op de landelijke monitoring en evaluatie van de pilots Duale Trajecten, het proces en de werkbaarheid van de Taalsnelweg naar Werk, met als doel:

- ➔ Leren van (eerste) ervaringen, succesfactoren en verbeterpunten en tussentijds doorontwikkelen
- ➔ Kennis genereren over werkzame en belemmerende elementen en oplossingen specifiek voor deze regio
- ➔ Inzicht krijgen of, en hoe de Taalsnelweg ook in de toekomst ingezet gaat worden
- ➔ De kwaliteit en impact van de Taalsnelweg, inclusief de intake en het assessment.

Halverwege de pilot, rond de afronding van de eerste 18 weken (fase 1), is een tussenevaluatie uitgevoerd, waarvan we de resultaten hier samenvatten¹.

Mooie resultaten en veel impact

De Taalsnelweg leidt tot **mooie resultaten** bij de 20 deelnemers². De deelnemers hebben belangrijke stappen gezet in taalbeheersing, met name op het gebied van spreek- en schrijfvaardigheid. Dit zeggen de deelnemers zelf, maar ook de docenten en andere professionals die met hen werken. De interviewers kunnen dit beeld bevestigen op basis van hun ervaringen in de interviews. Communicatie in het Nederlands is goed mogelijk, zonder dat hierbij hulp van tolken nodig is.

Ook, en zeker niet onbelangrijk, is er sprake van toegenomen zelfvertrouwen (vooral bij de vrouwelijke deelnemers) en zelfredzaamheid. Daarnaast hebben de deelnemers meer contact met Nederlanders dan voorheen. Bovendien zijn er stappen gezet op arbeidsparticipatie: aan het einde van fase 1 was voor 13 deelnemers een arbeidsplaats gerealiseerd, 3 deelnemers zijn voornemens te gaan studeren en met de overige 3 deelnemers liepen nog concrete gesprekken met werkgevers en deelnemers over een passende arbeidsplaats.

Hiermee komt in de eerste fase van de Taalsnelweg het belangrijkste doel (de Nederlandse taal voldoende leren beheersen voor passend werk) in zicht: zowel deelnemers als betrokken professionals bevestigen dat zij verwachten dat dit doel (grotendeels) is behaald, aan het einde van fase 1. Doordat we in deze tussenrapportage nog geen bevindingen over de daadwerkelijke (eerste) ervaringen op de

¹ Het gaat hier om de activiteiten tussen juni 2019 en maart 2020.

² Er deden 20 deelnemers mee aan deze eerste ronde van de Taalsnelweg, verdeeld over twee groepen. Eén van de deelnemers had vanaf december 2019 zwangerschapsverlof en is daarom niet in de resultaten meegenomen.

werk- of stageplek kunnen rapporteren is het overigens nog te vroeg om te zeggen of dat ook uit de praktijk blijkt.

Naast dit algemene doel wordt nagestreefd dat alle deelnemers uiteindelijk op zijn minst ERK-taalniveau A2 halen. Uit de tussentijdse meting van deze taalniveaus, halverwege de Taalsnelweg, blijkt dat er over het algemeen veel vorderingen zijn gemaakt, maar dat er voor het behalen van taalniveau A2 op *alle* taalonderdelen door de meeste deelnemers nog (soms kleine) stappen te maken zijn. Op spreekvaardigheid, waarschijnlijk het meest relevante taalonderdeel in het kader van functioneren op de werkvloer, zijn de grootste vorderingen gemaakt en halen nagenoeg alle deelnemers al wel op zijn minst niveau A2.

Veel geleerd rondom werving en communicatie

Meerdere elementen binnen de pilot, bijvoorbeeld rondom werving van deelnemers, liepen anders dan verwacht. De stuurgroep en de uitvoerende professionals zijn daar flexibel en oplossingsgericht mee omgegaan: er is direct geschakeld en er zijn alternatieven gezocht en gevonden. De betrokken organisaties hebben voortdurend **voortschrijdend inzicht** serieus genomen en daar ook naar gehandeld.

Opvallend is bijvoorbeeld dat, ondanks interesse bij statushouders voor deelname, de werving van de eerste lichting meer tijd en moeite kostte dan gedacht. Meerdere strategieën zijn daarbij toegepast en uitgetoetst, waarbij de persoonlijke benadering het meest effectief bleek. Bij de werving van de tweede lichting zijn deze inzichten direct toegepast en deze verliep dan ook makkelijker.

Belemmerende factoren voor een soepele werving waren onder andere:

- ➔ Onduidelijkheid en verschillen in selectiecriteria, mogelijk ook te strenge selectiecriteria
- ➔ Concurrentie vanuit en ten opzichte van andere aanbieders van (taal-)trajecten
- ➔ Beperkte bekendheid en vindbaarheid van de Taalsnelweg onder statushouders en professionals
- ➔ Goedbedoelde adviezen van ketenpartners aan statushouders om niet deel te nemen
- ➔ Praktische randvoorwaarden belemmeren statushouders om deel te nemen aan de pilot:
 - Culturele rolverdeling binnen het gezin: vrouwen kunnen door zorgtaken onvoldoende tijd vrijmaken voor de Taalsnelweg
 - Lange reistijd door één centrale locatie van de activiteiten
 - Kinderopvang
- ➔ De beleving dat het traject te (tijds)intensief is
- ➔ Dat de deelname als vrijwillig wordt benoemd, waardoor er naast motiverende middelen, geen dwingende middelen ingezet kunnen worden.

Leerpunten en adviezen, voor de huidige en toekomstige uitvoering van de Taalsnelweg naar Werk, die volgen uit de ervaringen rondom werving zijn dan ook om:

- ⊙ In te blijven zetten op de persoonlijke benadering bij potentiële deelnemers
- ⊙ Optimaal gebruik te maken van ambassadeurs uit de eerste lichtingen voor mond-tot-mondreclame en in te zetten op communicatie over de Taalsnelweg op plekken waar potentiële deelnemers veel te vinden zijn (fysiek en online)
- ⊙ Uniforme selectiecriteria te hanteren en waar mogelijk te verruimen. Professionals in het veld goed voor te lichten over deze selectiecriteria, de mogelijkheden van de Taalsnelweg, de toegevoegde waarde voor de deelnemers en de randvoorwaarden
- ⊙ De deelnemers te ondersteunen met het organiseren van randvoorwaarden, bijvoorbeeld door
 - Maatwerk te bieden in het organiseren van randvoorwaarden die normaal gesproken door de deelnemers zelf georganiseerd moeten worden (en daarbij middel en doel goed in de gaten te houden)
 - Samen te werken met welzijn in het begeleiden van het regelen van randvoorwaarden, bijvoorbeeld door begeleiding en ondersteuning te ontwikkelen om rolverdeling (taken, verantwoordelijkheden, gedrag en attitude) binnen het gezin bespreekbaar te maken en zodanig vorm te geven dat deelname aan de Taalsnelweg mogelijk wordt
 - Laagdrempelige informatie en ondersteuning op het gebied van financiën te bieden

- Te overwegen of de tijdsinvestering opgebouwd kan worden.
- ⊙ In de communicatie over de Taalsnelweg concreet aan te geven:
 - Wat de gevraagde tijdsinvestering is en welke ondersteuning deelnemers krijgen bij het organiseren van randvoorwaarden
 - Welke voordelen zitten aan deelname aan het traject (vanuit het perspectief van eerdere deelnemers).
- ⊙ Afspraken met andere aanbieders van (taal-)trajecten te maken en de samenwerking te versterken in plaats van de concurrentie
- ⊙ Heldere richtlijnen op te stellen over verplicht of vrijwillig karakter van de deelname. Wees niet te huiverig voor het verplicht stellen, maar zet daar ook motiverende technieken naast. Ondersteun de professionals (met concrete handvatten en training) om motiverende gesprekstechnieken in te zetten bij de werving, maar dus ook middelen te geven om deelname minder vrijblijvend te maken.

Veel enthousiasme over het programma

De eerste lichting van 20 deelnemers werd verdeeld over twee groepen (met streefniveau A2 of B1/B2) op basis van een assessment van het taalniveau en de leerbaarheid bij aanvang. Er is veel enthousiasme over het traject, zowel bij de deelnemers als bij betrokken professionals en organisaties. De motivatie van bijna alle deelnemers bleef gedurende de eerste fase hoog. De professionals en deelnemers benoemen over de eerste fase van de Taalsnelweg een aantal succesfactoren:

- ➔ Bij de groepssamenstelling aandacht voor:
 - Homogeniteit op taalniveau
 - Diversiteit op cultuur- en taalachtergrond.
- ➔ De intensievere tijdsinvestering ten opzichte van een regulier traject wordt positief beoordeeld, zowel het aantal uren per dag (5) als per week (25)
- ➔ Daardoor ook veel aaneengesloten uren in het Nederlands communiceren
- ➔ Eén docent per groep
- ➔ Veel ruimte voor maatwerk binnen het programma
 - Maar dit kan wel nog verder worden uitgebreid.
- ➔ Het programma Eurowijzer, een van de maatschappelijke programmaonderdelen, waarin financiële zaken rondom werk en Nederland behandeld worden.

Vanuit observaties en interviews zien we dit enthousiasme ook vaak duidelijk terug. Bovendien zien we dat er bij de twee deelnemersgroepen sprake is van een goede en positieve groepsdynamiek.

Ook nieuwe inzichten en verbeterpunten

Tegelijkertijd noemen de professionals en de deelnemers ook verbeterpunten. De meeste deelnemers zouden bijvoorbeeld graag een regelmatig lesrooster met vooral les in de ochtend zien. Dat zou volgens hen ook beter te combineren zijn met huiswerk. Zowel de deelnemers als de professionals adviseren om de eerste fase te verlengen met één of twee maanden en om eerder in het traject concrete werkervaring en excursies naar bedrijven en scholen te faciliteren. De inzet van vrijwillige taal- en arbeidscoaches wordt erg gewaardeerd, maar als het aan de deelnemers lag dan zouden ze die nog vaker zien en meer persoonlijke begeleiding van hen krijgen. Ook over twee programmaonderdelen, BewegenWerkt en Vluchtelingen Investeren in Participatie (VIP) formuleerden de deelnemers verschillende suggesties ter verbetering.

Leerpunten en adviezen voor de huidige en toekomstige uitvoering van de Taalsnelweg naar Werk, die volgen uit de ervaringen rondom de uitvoering van het programma richten zich dan ook op het blijven inzetten op de succesfactoren en deze optimaal te benutten. En daarnaast het programma zoveel mogelijk op basis van de feedback aan te scherpen, door bijvoorbeeld:

- ⊙ Te kijken naar mogelijkheden om de eerste fase te verlengen, maar ook te kijken naar mogelijkheden om de noodzaak van deze verlenging te verminderen. Anticipeer binnen het programma proactief op het einde van deze fase en de periode erna

- ⊙ De kwaliteiten van de docenten volop te benutten en continuïteit te borgen zodat elke groep steeds dezelfde docent heeft
- ⊙ Mogelijkheden te verkennen om meer lessen Eurowijzer structureel op te nemen in het programma
- ⊙ Kritisch te kijken naar de lesroosters in combinatie met het aantal uren huiswerk
- ⊙ Maatwerk uit te breiden op individuele, persoonlijke belemmeringen en zorg en hierin bijvoorbeeld de samenwerking met welzijnsinstellingen meer te benutten om de deelnemers gericht te ondersteunen
- ⊙ De inzet en begeleiding van taal- en arbeidscoaches verder uit te breiden, bijvoorbeeld met persoonlijke coaching en begeleiding bij belemmeringen
- ⊙ De activiteiten te combineren en integreren met eerdere en meer excursies naar werkgevers, scholen en andere relevante organisaties in de regio
- ⊙ Al bij aanvang van fase 1 te starten met individuele begeleiding naar werk en daarbij in te spelen op een individueel plan rondom werk
- ⊙ Met elkaar 'beleid' rondom verzuim en het niet nakomen van afspraken op te stellen
- ⊙ Indien mogelijk, meer verschillende niveaugroepen te creëren.

Samenwerking tussen betrokken organisaties is cruciaal voor een soepel verloop van het programma

Bij de taalsnelweg zijn veel organisaties en professionals, vrijwilligers en statushouders betrokken. Samenwerking is daarmee dan ook tegelijkertijd cruciaal en complex. Het is belangrijk om op dit vlak heldere afspraken te hebben over wie wat doet en wanneer en hoe dit geborgd is.

Rondom de realisering van arbeidsplaatsen voor de deelnemers bleek tijdens deze eerste fase dat er op dit vlak nog aandachtspunten waren. Hierdoor kwam dit nu betrekkelijk laat op gang. Bovendien bleek het vinden van een goede passende arbeidsplaats soms langer te duren dan verwacht, waardoor een soepele overgang naar fase 2 voor sommige deelnemers enige tijd onzeker was. Door bij te schakelen en afstemming en afspraken te concretiseren met vooral de sociale dienst, is het vinden van geschikte arbeidsplaatsen uiteindelijk grotendeels op tijd gelukt. Hierbij werd duidelijk dat het belangrijk is om de accountmanagers van de sociale dienst vroegtijdig in het traject te betrekken en duidelijke afspraken te hebben over de rolverdeling tussen de participatiecoaches van de sociale dienst en de vrijwillige arbeidscoaches van VluchtelingenWerk. Binnen de pilot zijn deze aanpassingen op basis van deze aandachtspunten dan ook doorgevoerd.

Het algemene beeld is dat de stuurgroep goed functioneert: er is regelmatig en efficiënt overleg en de lijnen zijn kort (leden weten elkaar goed te vinden, reageren snel en voeren uit wat toegezegd is). Net als bij werving en communicatie hebben zij rondom de uitvoering van het programma voortdurend voortschrijdend inzicht serieus genomen en daar ook naar gehandeld.

Bij de uitvoerende professionals bestaat wel de wens om meer onderling contact te realiseren dan nu het geval is en om meer integraal samen te werken: nu hebben zij vaak nog het gevoel als losstaande component binnen het programma te functioneren. Door meer onderlinge afstemming en samenwerking verwachten zij dat het programma een sterkere samenhang kan krijgen en het leereffect en de motivatie van deelnemers nog verder vergroot kan worden.

Leerpunten en adviezen die volgen uit de samenwerking gedurende de eerste pilotperiode zijn dan ook om in te (blijven) zetten op onderlinge communicatie, afstemming en integraal samenwerken, door bijvoorbeeld:

- ⊙ Management en uitvoering van elke relevante organisatie tijdig aan te haken en voor elk stuur- of projectgroepslid ook een 'achterwacht' aan te wijzen die kan aanschuiven
- ⊙ Kiezen voor stuurgroepslid uit 'uitvoerende laag' in plaats van, of in combinatie met management
 - Deelname vanuit management is handig in verband met mandaat
 - Deelname vanuit uitvoerende laag zorgt voor kortere lijnen.
- ⊙ Heldere afspraken te maken over
 - Doelen, belangen en belemmerende factoren
 - Rol- en taakverdeling
 - Hoe elkaar te versterken en de programma's op elkaar te laten aansluiten

- Hoe uitvoerende professionals draagvlak voor andere elementen van het programma kunnen borgen.
- ⊙ Taken en verantwoordelijkheden van elke partij goed in kaart te brengen, zoals
 - Eén persoon vanuit iedere organisatie waarborgt dat alle taken en afspraken ook uitgevoerd worden zoals in (tussentijdse) overleggen overeengekomen wordt
 - Een onafhankelijke (mogelijk externe) projectleider met mandaat borgt dat de taken en verantwoordelijkheden volgens afspraak en planning uitgevoerd worden.
- ⊙ Veel contact met elkaar
 - Frequente bezoeken en overleggen van de projectleider bij alle betrokken organisaties
 - Borgen van kortere lijntjes.

Een gespannen en verwachtingsvolle blik vooruit

De ervaringen en vorderingen in de eerste fase zorgden ervoor dat zowel deelnemers als andere betrokkenen verwachtingsvol uitkeken naar het moment dat de deelnemers zouden gaan werken in fase 2. Juist dan zou duidelijk worden of de statushouders het Nederlands in voldoende mate beheersen om goed te kunnen starten en functioneren in de werkomgeving. Wat de ervaringen van werkgevers, job- en arbeidscoaches en van de deelnemers zelf zijn rondom de werk- of stageplek en wat hier mogelijk van geleerd kan worden. Ook vanuit het onderzoek kijken we uit naar fase 2: dit in kaart brengen is uiteraard onderdeel van het vervolg van ons onderzoek.

Het geduld werd en wordt echter op de proef gesteld: precies ten tijde van de afronding van fase 1 en de overgang naar fase 2 werden in Nederland de coronamaatregelen van kracht. Voor de lessen Nederlands werden vanuit de Taalsnelweg weliswaar online lesmogelijkheden gecreëerd, maar de werk- en stageplaatsen zijn (vanuit de werkgevers) voorlopig uitgesteld.

We wachten op dit moment op het herstarten van de activiteiten omtrent werk(ervaring) om ook fase 2 van de Taalsnelweg naar Werk in kaart te kunnen brengen.